

Univerzitný seminár
Univerzita – vzdelávanie alebo výskum?
22.10.2015 o 15:30 v Aule UK v Bratislave

Úvodný prejav - prorektor Prof. RNDr. Peter Moczo, DrSc.

Magnificencia, spectability, honorability, vážené kolegyne, vážení kolegovia, milé študentky, milí študenti, milí hostia,
ďakujem vám všetkým, že ste prišli na dnešný seminár.

Bez dlhých rečí, prejdime k téme seminára. Začnem ilustráciou širokého spektra názorov:

- nemám čas na výskum, musím učiť
- mám kliniku, mám výučbu, plno papierovania, kedy mám robiť výskum?
- mám príliš mnoho hodín učenia a príliš mnoho študentov, na výskum mi zostane ledva pár hodín času
- poslaním školy je učiť, vedu si môžu robiť v akadémii – majú na to čas, keďže nemusia učiť
- je to vec rozhodnutia – niekto radšej učí, niekto radšej skúma
- prečo je v názve seminára slovo alebo a otáznik?
- na čo vôbec o takej veci treba diskutovať? a ešte k tomu robiť aj seminár? veď je to samozrejmé

A všetky tieto názory máme pod jednou strechou našej najstaršej, najväčšej ale ktovie dokedy aj najlepšej slovenskej univerzity – ak sa pozrieme na ambicióznú konkurenciu.

Sú niektoré uvedené názory opodstatnené a niektoré nie? Ak áno, na individuálnej alebo inštitucionálnej úrovni? Ak sú tie prvé štyri opodstatnené na inštitucionálnej úrovni, chyba môže byť v manažmente školstva alebo inštitúcie.

Začnime teda trochu systémovo:

Možno vás prekvapím, ale budem citovať programové vyhlásenie vlády SR: Vláda si uvedomuje, že výskum a vývoj patrí medzi najdôležitejšie faktory ďalšieho rozvoja Slovenska spojeného s rastom kvality života jeho občanov aj v období hospodárskej, sociálnej, finančnej a morálnej krízy.

Verím, že nikto z nás o správnosti tohto konštatovania nepochybuje. (Uvažovať či dokonca pochybovať možno len o tom, či podľa toho vláda aj skutočne dostatočne koná.)

Rovnako verím, že nikto z nás nepochybuje o tom, že prosperitu a konkurencieschopnosť krajiny a v globálnom pohľade aj rozumné prežitie celej svetovej populácie nemožno zabezpečiť bez dostatočne vzdelaných ľudí.

Stručne: potrebujeme aj výskum aj vzdelávanie. Bez nich dobre a dôstojne neprežijeme.

Ako však rozumne realizovať obidve nevyhnutné úlohy?

Jeden mantinelový model by spočíval v tom, že výskum by sa robil v akadémii a v rezortných ústavoch, kde sa neučí, a vzdelávanie by bolo na školách, ktoré by nerobili výskum.

Takto to však jednoducho fungovať nemôže a ani nefunguje.

Môžu existovať školy, ktoré veľmi užitočne podporujú a šíria vzdelanosť a kultúru. Bez výskumu sa to však môže diať maximálne tak na bakalárskej úrovni.

Podstatná časť výskumu, ktorý posúva ľudstvo dopredu a umožňuje mu prežiť, sa deje na výskumných a najlepších univerzitách sveta. Najlepšími sú tie univerzity práve preto, že je na nich špičkový výskum a že je na nich preto aj najkvalitnejšie vzdelávanie.

Pripomeňme si opäť Stevena Weinberga, nositeľa Nobelovej ceny, spoluautora jednotnej teórie slabých a elektromagnetických interakcií, autora svetového bestselleru Prvé tri minúty (ide o prvé tri minúty nášho vesmíru):

Bez výskumných univerzít by sa Spojené štáty americké museli živiť pestovaním sóje a sprevádzaním nemeckých a japonských turistov Veľkým kaňonom. Nikdy som nezažil, aby sa nejakému fyzikovi ponúklo na výskumnej univerzite miesto preto, že výborne prednáša a nie je pritom vynikajúcim špičkovým pracovníkom.

Posuňme sa ďalej: Povedzme, že sa zhodneme, na tom, že bez výskumných univerzít to jednoducho nejde a že najlepší stav poznania a kvalitný výskum, sú podmienkou kvalitnej výučby.

Zhodneme sa na tom, kde a ako máme publikovať? Môžeme si ako platení zamestnanci univerzity písať niečo pre seba, alebo tak, že na to nie je odozva, alebo tak, že sa nepodieľame na finančnom zabezpečení univerzity?

Je v poriadku, že v našej najstaršej, najväčšej a najlepšej univerzite

- je citovaných len 20% všetkých publikácií UK, pričom väčšina je citovaných len raz ?
- významný podiel na tzv. zahraničných monografiách autorov z našej univerzity majú monografie vydané v slovenskom jazyku v tlačiarňach susedných štátov ?
- 62% tvorivých pracovníkov UK sa vôbec nenachádza v publikačných a citačných svetových databázach WOS a SCOPUS ?
- na UK máme profesorov a docentov, ktorí sa za 3 roky neobjavia ani jedinou položkou v týchto databázach?

Zhodneme sa na tom, ako je správne hodnotiť výsledky výskumu, ak si uvedomíme, že

pod strechou našej univerzity máme

- prírodovedcov
- lekárov
- spoločenských vedcov
- humanitných vedcov
- bohoslovcov
- umelcov ?

Ako hodnotiť na jednej univerzite výsledky výskumu

- základného
- aplikovaného
- zameraného na priemysel
- zameraného na spoločenské výzvy
- zameraného na bezpečnosť a ochranu štátu
- národne a regionálne orientovaného ?

Aké majú byť dôsledky hodnotenia výskumu ?

Toto nie sú jednoduché otázky ani pre ľudí, ktorí tvorivo vedecky pracujú. Ale ako viete, nemáme inú možnosť, len nájsť na tieto otázky odpovede, ak chceme, aby sme

- aj naďalej zostali najlepšou univerzitou na Slovensku (a toto, ako možno ľahko doložiť, bude čoraz ťažšie),
- získali čo najväčšiu finančnú podporu pre kvalitný výskum a kvalitnú výučbu,
- sa vedeli všetci zhodnúť na tom, ako si rozdeliť štátnu dotáciu, mali pocit, že toto rozdelenie je spravodlivé a neopakovali zdĺhavú dramatickú situáciu z tohto roku,

- boli atraktívnou školou pre študentov bakalárskych, magisterských a doktorandských programov,
- boli atraktívnou inštitúciou pre najlepších mladých vedcov.

Môj príhovor zakončím krátkym vysvetlením výberu dnešných prednášateľov. Nech uplatníme akékoľvek kritérium zahraničné, domáce, vnútorné univerzitné (scientometria, projekty, získané finančné prostriedky, iné), sú dve fakulty, ktoré musia byť zastúpené na dnešnom seminári – Fakulta matematiky, fyziky a informatiky a Prírodovedecká fakulta. Ak sa potom zhodneme na tom, že by sme sa mohli obmedziť na štyroch rečníkov, tretí by mal zastupovať lekárske vedy a štvrtý spoločenské a humanitné vedy.

Dnešné prednášky:

1. prednáška – 20 minút

[Univerzita - veda či vzdelávanie, by\(i\)ť či neby\(i\)ť ?](#)

Prof. RNDr. Jozef Masarik, DrSc.

fyzik a dekan FMFI UK

2. prednáška – 20 minút

[Je potrebné, aby vysokoškolský učiteľ vedecky pracoval ?](#)

Prof. RNDr. Štefan Toma, DrSc.

chemik, PriF UK

3. prednáška – 20 minút

[Hlina za katedru nepatrí ?](#)

Prof. Mgr. Milan Kováč, PhD.

religionista a mayológ, FiF UK

4. prednáška – 20 minút

[Potrebuje klinická medicína vedu ?](#)

Doc. MUDr. Ing. RNDr. Peter Celec, PhD., MPH

lekár a molekulárny biológ, LF UK

Diskusia

Záverečné zhodnotenie – 5 minút

Prof. RNDr. Peter Moczo, DrSc.

prorektor UK